

Cumhuriyet Döneminde İzmit İlçesi Gelişim Süreci ve Planlama Tarihi

Songül AKTAŞ¹, Mercan EFE GÜNEY^{1*}, Sibel ECEMİŞ KILIÇ¹

Öz

Kentlerin gelişim sürecini belirleyen pek çok etken bulunmakla birlikte, kent planları hem bu etkenleri yönetmeye çalışan bir mekanizma olarak, hem de gereksinimleri karşılayarak geleceğe ilişkin öngöründe bulunan/kararlar alan bir bilim alanı olarak bu etkenlerin başında gelmektedir. Dolayısıyla bir kentin gelişim süreci içinde yapılmış planların incelenmesi planlama disiplininin ilkelerini ne kadar uygulamaya koyabildiğini ve sosyal, ekonomik ve kültürel unsurların planlama disiplinine nasıl etki ettiğini gösteren önemli bir araçtır. Bu kapsamda Kocaeli ili, İzmit ilçesi gelişim süreci yapılmış planlara göre irdelenmiştir. İzmit ilçesi sahip olduğu coğrafi avantajları ile Kocaeli kentinin gelişim sürecinin tamamının odağında yer aldığından çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışma kapsamında İzmit ilçesinin 1930'lu yıllarda başlayan planlama sürecinin incelenmesi ile kentin mekânsal dönüşümünde bu planların etkilerinin saptanması ve plan hiyerarşisi uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır. İncelemelerle birlikte kentin makroformunun nasıl değiştiği, kent merkezinin kullanım kararlarının ve yapılaşma biçimlerinin nasıl dönüştüğü değerlendirilmiştir. Bu kapsamda İzmit ilçesine ilişkin geçmişte onaylanmış olan 1977, 1979 ve 1984 yıllarına ait 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları, 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile İzmit belediyesi kurulmadan önce ilçe sınırları içinde yer alan (Kuruçeşme, Saraybahçe, Bekirpaşa, Alikahya, Akmeşe) belde belediyelerinin 1/5.000 ölçekli nazım ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları ve güncel 1/25.000- 1/5.000 ölçekli nazım imar planları ile 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları incelenmiştir.

Sonuçta İzmit ilçesinin planlama tarihi ortaya konulurken şehir planlama disiplininin temel ilkelerinden olan planlama hiyerarşisine uyulup uyulmadığı konusu İzmit ilçesi özelinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İzmit, Kent Gelişimi, Sanayi, Planlama Tarihi.

Izmit District Development Process and Planning History in Republic Period

Abstract

Although there are many factors that determine the development process of cities, city plans are at the forefront of these factors as a mechanism that tries to manage these factors and as a field of science that predicts the future. Therefore, the examination of existing plans is an important tool that shows how much the principles of the planning discipline can be applied and how social, economic and cultural factors affect the

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir, Türkiye
*İlgili Yazar/Corresponding author: mercan.efe@deu.edu.tr

planning discipline. In this context, the development process of Kocaeli province Izmit district was examined according to the plans made. Izmit district has been chosen as the study area since it is at the center of the entire development process of Kocaeli city with its geographical advantages.

The aim of this study is to examine the planning process of Izmit district, which started in the 1930s, to determine the effects of these plans on the spatial transformation of the city and to examine the harmony of the plan hierarchy. In this context, the 1/1.000 scale implementation development plans for the years 1977, 1979 and 1984, which were approved in the past for the Izmit district, and the "Law on Establishing a District within the Boundaries of the Metropolitan Municipality and Amending Some Laws", which entered into force in 2008, and before the establishment of the Izmit municipality, the district 1/5.000 scale master and 1/1.000 scale master plans and current 1/25.000-1/5.000 scale master development plans and 1/1.000 scale implementation development plans of town municipalities located within the borders of (Kuruçeşme, Saraybahçe, Bekirpaşa, Alikahya, Akmeşe) examined.

As a result, while the planning history of the Izmit district was revealed, the issue of whether the planning hierarchy, which is one of the basic principles of the city planning discipline, was followed was evaluated specifically for the Izmit district.

Keywords: İzmit, Urban Development, Industry, Planning History.

1. Giriş

Marmara Bölgesi Türkiye'nin turizm, ticaret ve sanayi başta olmak üzere çeşitlilik açısından güçlü sektörleri içeren bir bölgesidir. Bölgenin önemli illerinden biri olan Kocaeli ve bu ilin merkezinde yer alan İzmit ilçesi bu yönleri ile bölgeye benzer özellikler göstermektedir. Tarih, konum ve ekonomiye dayalı kültürel ilişkiler hem bölgenin hem de bu yerleşmelerin değinilen özelliklerinin süreç içerisinde güçlenmesine neden olmuştur. Aşağıda örnek alan olarak ele alınan İzmit ilçesinin Kocaeli ile ve Marmara Bölgesi içindeki konumu verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Kocaeli İli ve İzmit İlçesi Konumu (Kaynak: Yazar(lar) tarafından oluşturulmuştur.)

Kentlerin gelişim sürecini belirleyen mekânsal, sosyal ve ekonomik pek çok etken bulunmaktadır. Geçmişte bu etkenlerin bileşimi ile kendiliğinden şekillenen bu gelişim

biçimi, bugün bir bilim alanı olarak şehir planlama disiplin alanı içinde ele alınmaktadır. Böylece hem bu dinamiklerin anlaşılması ve yönlendirilmesi, hem de daha sağlıklı ve yaşanabilir kentsel çevrelerin oluşturulması sağlanabilecektir. Bu noktada kent planları hem bu etkenleri yönetmeye çalışan bir mekanizma olarak, hem de gereksinimleri karşılayarak geleceğe ilişkin öngöründe bulunan/kararlar alan bir bilim alanı olarak önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla bir kentin gelişim süreci içinde yapılmış planların incelenmesi planlama disiplininin ilkelerini ne kadar uygulamaya koyabildiğini ve sosyal, ekonomik ve kültürel unsurların planlama disiplinine nasıl etki ettiğini gösteren önemli bir araçtır. İzmit ilçesi sahip olduğu coğrafi avantajları ile Kocaeli kentinin gelişim sürecinin tamamının odağında yer aldığından çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Antik Dönemde boğazlar nedeniyle tarih boyunca stratejik bir geçiş alanı olan ve Bithynia adıyla anılan bölgede yer alan Nicomedia (İzmit) tarih boyunca önemli bir konuma sahip olmuştur. Nikomedia Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan deniz yolu ve Mezopotamya, Mısır ve Anadolu'yu Avrupa'ya bağlayan kara yolunun geçiş noktasında olduğundan kara ve deniz yolu üzerindeki bağlantıları ile jeopolitik, ticari ve askerî açıdan önemli bir yerleşim olmuştur (Iverson, 1998, 219; Güney, 2013, 1467; Ramsay, 1960, 216; Ross vd., 2005, 763).

Karadeniz ve Marmara denizlerine sınırları olması ve doğal bir liman özelliğine sahip Körfezi ile de Roma İmparatorluğu'nun Doğuda Başkenti olan İzmit, 14. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası haline geldikten sonra Osmanlılar için de stratejik bir öneme sahip askeri ve idari merkez olmuştur. Bu özelliklerinin yanı sıra yerleşim çevresinin orman varlığı bakımından zengin olması, kereste ticaretinin de gelişmesini sağlamış, bu husus dönemin gezginlerinin seyahatnamelerine de yansımıştır. Osmanlı Döneminde Karadeniz ve Anadolu arasındaki önemli bir ticaret yolu üzerinde yer alan kent aynı zamanda bir ticaret merkezi haline gelmiştir (Atak ve Acioğlu, 2020, 59; Evliya Çelebi, 2006, 80; Ulugün, 2008, 70). Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yapılan modernleşme hareketleri kapsamında İzmit'e demiryolu da ulaştırılmış (1873), böylece erişim olanakları güçlenmiştir (Tamçelik, 2000, 497).

Cumhuriyet dönemiyle birlikte İzmit, modernleşme sürecine girmiştir. İstanbul'a yakınlık ve ulaşım avantajları ile birlikte sanayi açısından çekici hale gelmiş, bu durum gelişim sürecini hızlandırmıştır. Erken Cumhuriyet dönemi ile önem verilen sanayi gelişimini hızlandırmak üzere geliştirilen 1. Sanayi Planı (1934-1938) ve 2. Sanayi Planı (1938-1942) ile de bölgede sanayi yatırımları öne çıkmış, özellikle bu kapsamda kurulan SEKA kentin gelişiminde belirleyici olmuştur. 1. Sanayi Planının sanayi alanlarının demiryolu güzergâhı olan yerler üzerinde seçilmesi kararı (Tekeli, 1999'dan aktaran Ay vd, 2021, 334), Kocaeli'nin sanayi alanları açısından gelişmesini hızlandırmıştır.

Özellikle 1950'lerden itibaren Türkiye'de kırdan kente göçün gerçekleşmesinin ana nedeni kentsel alanlar ve çeperlerinde başlayan sanayileşmedir. İzmit, sahip olduğu demiryolu bağlantısı, 1. Sanayi Planının demiryoluna bağlı olarak öngördüğü sanayileşme kararı ve karayolu ve denizyolu bağlantılarını güçlü olması ile Türkiye'de bu sürecin erken dönemde ve hızlı yaşandığı kentlerden olmuştur (Tümertekin, 1973, 3; Yıldız ve Döker, 2016, 91). Böylece sanayileşme süreciyle kentte nüfus artışıyla birlikte kentsel alan da genişlemiştir. 1960'larda gelişmeye başlayan Organize Sanayi Bölgeleri (Kocaeli Sanayi Bölgesi ve Dilovası Sanayi Bölgesi) ile de şehirde endüstriyel yoğunlaşma gerçekleşmiştir. Kentin gelişim sürecinde önemli bir kırılma noktasını da 1999 yılında yaşanan büyük Marmara depremi oluşturmuştur. Bölgesel düzeyde etki gösteren deprem, depremden etkilenen bölgenin nüfus ve ekonomik yatırımlar açısından yoğun bir bölge olması nedeniyle beşeri ve ekonomik sonuçlarının sadece bölge

özelinde değil ülke bütününde de ağır biçimde hissedilmesine yol açmıştır (Kotil vd., 2007; Gerçek ve Güven, 2016, 54). 1999 depremi ile ülkesel düzeyde etkiye sahip olacak mevzuat düzenlemeleri de yürürlüğe girmiş ve planlarda planlamaya esas jeolojik etüt raporları hazırlanması zorunluluk haline gelmiş, yerel yönetimlere afetlerden korunma ve zararlarını azaltma konularında önemli görevler verilmiştir (Arkoç ve Özşahin, 2015, 34; Ergünay, 2011, 4-7). Deprem sonrasında kentsel dönüşüm projeleri başlatılmış ve riskli yapıların yenilenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Şehirdeki altyapı, ulaşım ve konut projeleriyle birlikte İzmit'in kentsel doku iyileştirme süreci hızlanmıştır.

İzmit kenti gelişim süreci, sanayi (kimya, petrokimya, otomotiv, gıda ve metal sektörlerine yönelik ülkesel ölçekte firmalar), altyapı ve ulaşım (güçlü karayolu, demiryolu ve denizyolu ağı ve İzmit Körfez Limanı, İzmit Körfez Köprüsü ve Otoyol Projesi), eğitim ve sağlık (Kocaeli Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi ve Kocaeli Sağlık Bilimleri Üniversitesi) ve turizm (geleneksel dokuları/yapıları, İzmit Körfezi sahil şeridi, Ormanya, Kartepe Kayak Merkezi, Osman Hamdi Bey Kültür Merkezi) gibi alanlarda yapılan yatırımlar ve gelişmelerle şekillenmiştir. Bu gelişmeler, kentin ekonomik büyümesini ve yaşam kalitesini artırmıştır. Görüldüğü gibi İzmit'in şehirleşme süreci, jeolojik, tarihsel, sosyal, ekonomik ve politik faktörlerin etkileşimiyle sürmektedir.

Tarih boyunca önemli bir kentsel alan olan İzmit, Türkiye'nin hızlı gelişen, yüksek yoğunluklu yerleşimlerinden biri olmuştur. Bu makale kapsamında, tarihsel süreç boyunca kentin gelişimine ilişkin temel aşamalar aktarılarak, ardından Cumhuriyet döneminde kentin gelişimin süreci içinde önemli yer tutan kentsel ölçekteki imar planlarının kentin mekânsal biçimlenmesindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma kapsamında İzmit ilçesinin 1930'lu yıllarda başlayan planlama sürecinin incelenmesi ile kentin mekânsal dönüşümünde bu planların etkilerinin saptanması ve plan hiyerarşisi uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

İncelemelerle birlikte kentin makroformunun nasıl değiştiği, kent merkezinin kullanım kararlarının ve yapılaşma biçimlerinin nasıl dönüştüğü değerlendirilmiştir. Bu kapsamda üç aşamalı bir değerlendirme süreci izlenmiştir. İlk aşamada imar planlarına ilişkin onay yetkisinin merkezi yönetimde bulunduğu 1985 öncesi imar planları, ikinci aşamada yerel yönetimlere imar planı yapma yetkisinin verildiği ve bugün İzmit belediye sınırları içinde yer alan bölgede beş belediyenin (Akmeşe, Alikahya, Bekirpaşa, Kuruçeşme, Saraybahçe) bulunduğu dönem olan 1985-2008 dönemi imar planları değerlendirilmiştir. Son aşamada ise İzmit'in tek bir belediye olması sürecinin başladığı 2008 sonrası dönemde onaylanan ve yürürlükte olan planlar daha önceki iki dönemde yapılan imar planları ile karşılaştırılmıştır. Değerlendirme ve karşılaştırmalarda kullanılan planlar 1977, 1979 ve 1984 yıllarına ait 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları, 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile İzmit belediyesi kurulmadan önce ilçe sınırları içinde yer alan (Kuruçeşme, Saraybahçe, Bekirpaşa, Alikahya, Akmeşe) belde belediyelerinin 1/5.000 ölçekli nazım imar planları ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları ve güncel 1/25.000- 1/5.000 ölçekli nazım imar planları ile 1/1.000 ölçekli uygulama imar planlarıdır. Sonuçta İzmit ilçesinin planlama tarihi ortaya konulurken şehir planlama disiplininin temel ilkelerinden olan planlama hiyerarşisine uyulup uyulmadığı konusu İzmit ilçesi özelinde değerlendirilmiştir.

2. Dönemlere Göre Planlama Süreci

İzmit kentinin Cumhuriyet döneminde planlarla gelişim süreci Kocaeli ilinin büyükşehir olması ve İzmit belediyesinin kurulması süreci ile ilişkilendirilerek 1985 öncesi dönem, 1985-2008 dönemi ve 2008 sonrası dönem olmak üzere üç dönemde incelenmiştir.

2.1.1985 Öncesi Dönem

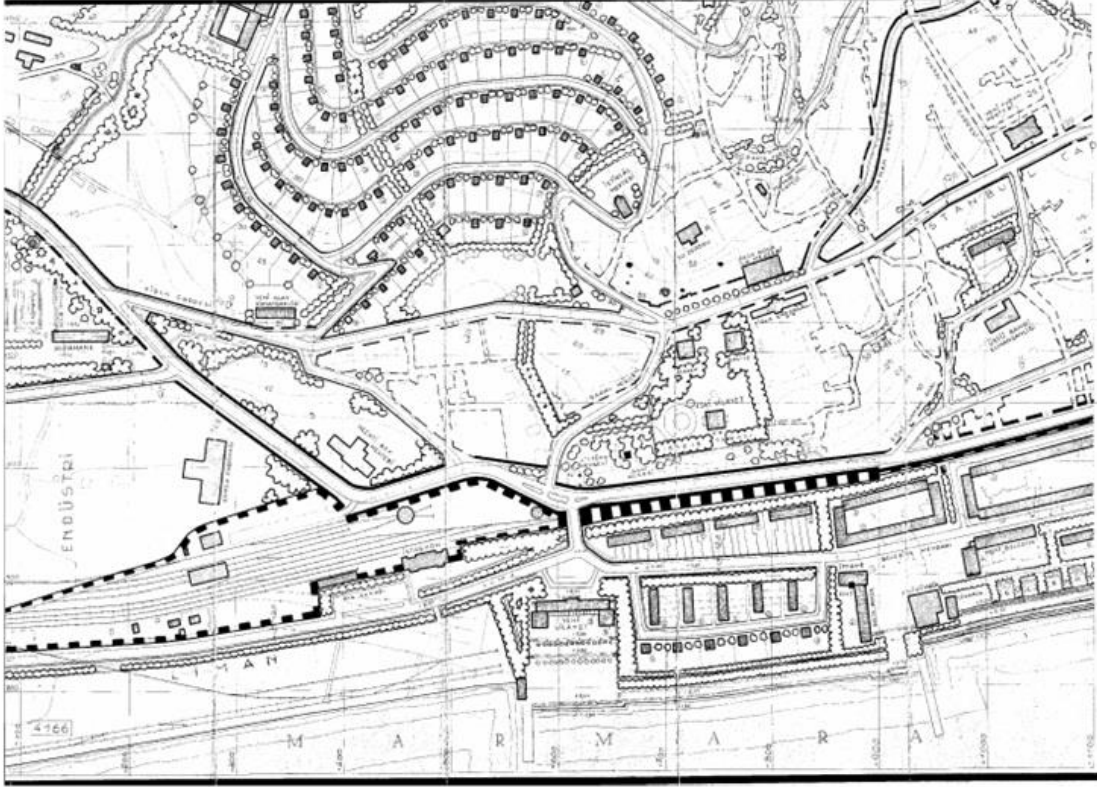
İzmit yerleşiminin bu dönemindeki planları, Herman Jansen (1934), Kemal Ahmet Aru (1948) ve Polat Sökmen (1972-1984) tarafından yapılan planlardır.

2.1.1. Jansen planları

Hermann Jansen Berlin'de hazırladığı bahçe-şehir projeleri ve 1909'da kazandığı Gross Berlin Yarışması ile tanınmaktadır (Alpagut, 2017, 6; Tankut, 1993, 270-271). Erken Cumhuriyet döneminde bir kentin tamamının planlandığı ilk plan olan Ankara Planı ve bu planın hazırlık sürecinde Türkiye'de bulunduğu dönemde (1931-1939) İzmit, Adana, Ceyhan, Tarsus, Mersin ve Gaziantep gibi kentlerin imar planları Jansen tarafından hazırlanmış ve bu planlar Türkiye'de kentleşme pratikleri açısından önemli görülmüştür (Akcan, 2009, 82; Kuyucu ve Say Özer, 2019, 63).

1933 yılında 2290 sayılı Yollar ve Binalar Kanununun yürürlüğe girmesi ile nüfusu 5000'in üzerinde olan Belediyelere nazım imar planı yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Türkiye'de yaptığı planlama çalışmaları ile tanınan Jansen'e İzmit'in planlarını yapma görevi verilmiştir. Jansen kentin doğal ve tarihi değerlerini önemsemiş ve kıyı ile kent arasındaki ilişkiyi kesen demiryolunu da bir sorun olarak görmüştür. Planlama çalışması iki etaplı olarak sürdürülmüştür. Çalışmanın ilk etabını oluşturan bölge Demiryolu ve Deniz Kenarı Arasındaki Bölgedir. Bu bölgenin ilk etapta ele alınması demiryolunun bir problem olarak görüldüğünü doğrulamaktadır. İkinci etapta ise 1934 yılında yürürlüğe konan Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planının etkileri ile şehrin batısında kurgulanan sanayi bölgesi önemsenmiştir (Avdan, 2009, 37-38; Ay vd., 2022, 332-334).

İlk etapta Jansen, kentin doğal ve tarihi değerlerinin korunması ve modern bir sahil şehri kimliğinin inşası bağlamında kıyıda gül bahçeleri, gezinti alanları, kamusal ve sosyal kullanım alanları (belediye binası, tiyatro, otel, lokanta ve kahve vb.) düzenlenmesini önermiştir. İkinci etapta ise gelişmesi düşünülen sanayi alanı ile birlikte, bu sanayinin oluşturacağı konut talebi de göz önünde bulundurularak sanayi bölgesinin kuzeyinde bahçe kent modelini yansıtan bir işçi mahallesi (Şekil 2) tasarlanmıştır (Karakaya, 2017, 15-18; Yıldız, 2016, 84-86).

Şekil 2. İzmit Jansen Planı (Kaynak: Avdan, 2009)

2.1.2. Kemal Ahmet Aru planı

Cumhuriyet'in ilk döneminde konuya ilişkin uzmanların yurt dışından davet edilmesiyle başlayan planlama çalışmaları, bir mimar ve şehirci olan Kemal Ahmet Aru gibi Türk teknik uzmanların da yetişmeye başlamasıyla birlikte onların öncülüğünde sürdürülmeye devam etmiştir. Mimar Sinan Üniversitesinde (o zamanki adıyla Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Mimarlık Şubesi) mimarlık eğitimi alan Aru, 1937 yılında mezun olmuştur. Akademik yaşamını Ord. Prof. unvanı ile tamamlayan Aru, Türkiye'de akademik yaşantısının yanı sıra hazırladığı planlar ve uygulamaları ile de tanınmaktadır. Ayrıca uluslararası düzlemde de bilinirliği UNESCO tarafından "dünya mimar ve şehircileri için bir referans kaynağı" olarak 2012'de anılması kararı ile somutlaşmıştır (Akbulut, 2012, 8).

Kemal Ahmet Aru 1948 yılında İzmit kenti imar planı çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmaya ilişkin plan açıklama raporundan imar planı çalışmasının 1/1000 ve 1/2000 ölçekli olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu planlar yerel basın tarafından güncel olmayan biçimde daha önceden hazırlandığı duyurularak eleştirilmiştir (Avdan, 2009, 104). Ardından 1952 yılında 1/5000 ve 1/2000 ölçekli nazım imar planları; 1953 yılında 1/1000 ölçekli uygulama imar planları da Aru tarafından hazırlanmıştır ve 1956 yılında revize edilmiştir.

Bu planlarla eski kent dokusu minimal müdahalelerle mümkün olduğunca korunmaya çalışılmış, yeni gelişme alanları Seka alanının kuzeyinde öngörülmüş ve sanayi alanlarının batı aksında gelişimi desteklenmiştir. Plan kapsamında öne çıkan önerilerden biri İstanbul-Ankara karayolu bağlantısının maliyetin düşürülmesi amacıyla sahil kesimine alınması hususudur. Bu karar kentin sahile bağlantısını kesecek olması nedeniyle kamuoyunda tartışma yaratmıştır. Aru, Jansen'in sahil kesiminde önerdiği idari merkezin yerini daha kuzeyde ve mevcut yerleşim alanına yakın bölgede önermiştir.

Jansen planı ile benzerlik gösterdiği karar ise diğer ulaşım sistemlerinin, mevcut raylı sisteme entegre edilmesidir (Özgen Kösten, 2015, 10-13).

2.1.3. Polat Sökmen planı

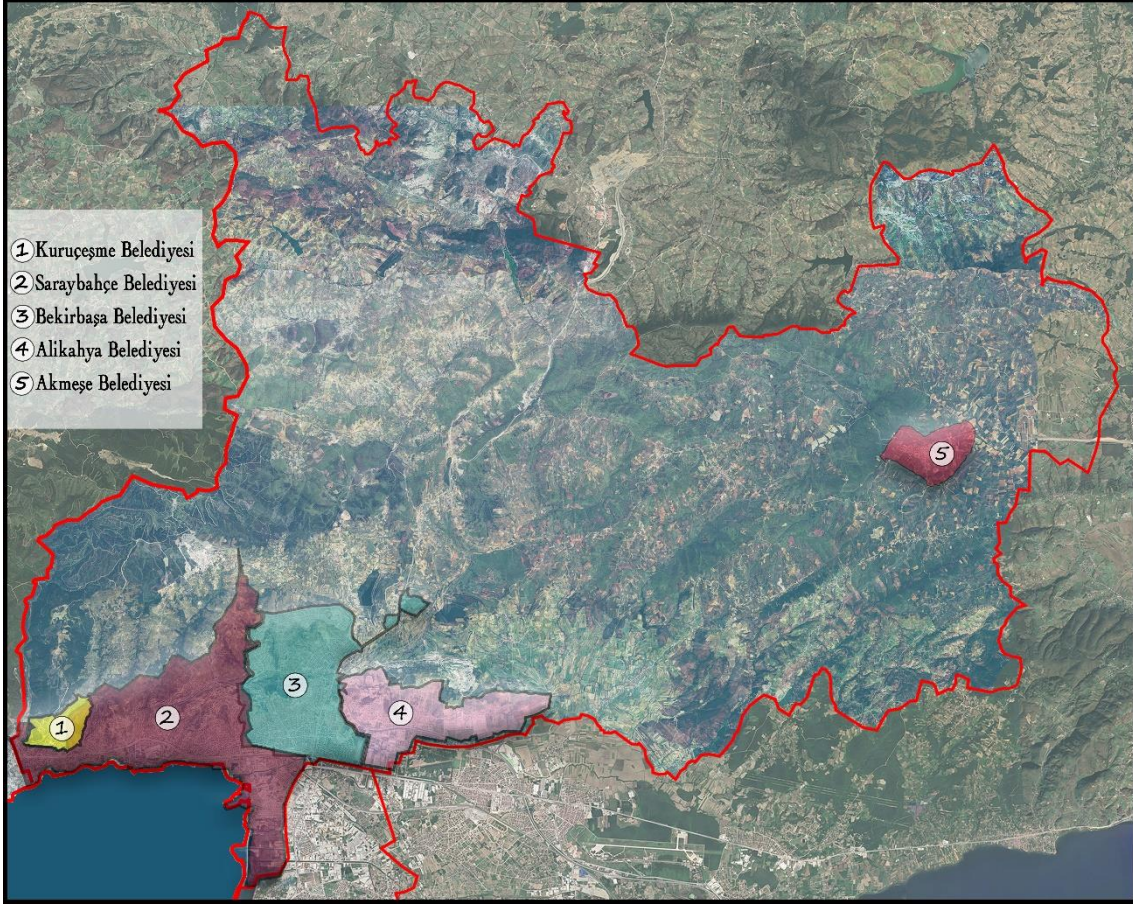
Polat Sökmen'in hazırladığı 1/20000, 1/5000 ve 1/1000 İzmit imar planları İller Bankasının açtığı yarışma sonucu 1972-1984 yılları arasında elde edilmiştir. Sökmen'in hazırladığı plan kentin "sanayi kenti" rolünü öne çıkarmış, aynı zamanda sanayi gelişimini sınırlayacak koşulları oluşturmak istemiştir.

Bu planla kentleşme olgusunun çevresiyle birlikte ve birbiri ile ilişkili açık bir sistem olarak ele alınması öngörülmüştür. Bununla birlikte mevcut sanayi gelişim eğilimini destekleyecek biçimde sanayi kenti kimliği plan kapsamında kabul görmüş, ancak sanayinin kente olumsuz etkileri de değerlendirilmiştir. Bu kimliğin beraberinde getirdiği yerleşim alanları ihtiyacı ile hem kent merkezinde çok katlı yapılaşmaya yönelik dönüşüm süreci başlamış, hem de kentte doğu ve batı yönlerinde ve kuzeyindeki sırtlar boyunca yeni gelişme alanları oluşmuştur. Sanayi alanları ve yerleşim alanlarının hem birbiri ile ve hem de kentin doğu-batı aksından geçen önemli kara yolu aksı ile ilişkilerinin gözetildiği ve bu nedenle sanayi alanlarının yerleşim içindeki dağılımında doğu ve batı yönlerinde dengelenmesine önem verildiği anlaşılmaktadır. Bu plan kararları ile İzmit'in aynı aks üzerinde yer alan diğer ilçelerle bütünleşme potansiyelinin değerlendirildiği ortaya çıkmaktadır (Avdan, 2009, 117-135; Yapıcı, 1995, 71-75).

Uygulama İmar Planlarına ilişkin süreç incelendiğinde²;

- 1977 yılında İzmit ilçesinin batı bölgesi planlanarak kıyı kesimi sanayi, konut ve ticaret alanı olarak düzenlenmiştir. Bina kat adetleri kıyıda iç kesimlere doğru kademeli olarak azaltılmıştır. Kıyı kesiminde gecekondular önleme bölgeleri kararının alındığı görülmektedir. Plan genel olarak ayırık ve blok yapı nizamları öngörmüştür. SEKA Kâğıt Fabrikası'nın doğusunda stadyum alanı öngörüsü bulunmaktadır.
- 1979 yılında İzmit ilçesinin doğu bölgesi planlanmıştır. Bugün MİA olarak planlı alan, bu planda stadyum ve hipodrom alanı olarak planlanmış, daha doğuda ise bu alanlara bitişik olarak Yükseköğretim Tesisleri alanı ayrılmıştır. Hala kullanılmakta olan yeni demiryolu güzergâhı kararı bu planda alınmıştır. Planlama alanının kuzeyindeki tarım alanları korunacak alan olarak belirlenmiştir.
- 1984 yılında mevcut yerleşim alanlarının bulunduğu merkez kısmı planlanmıştır. Kıyı bölgesi için konut, ticaret ve sanayi alanları kararı alan bu plan bugün Merkezi Ticaret Alanı (MTA) olarak planlı bölgedeki ticaret kullanımını gelişiminin temelini oluşturmuştur.
- **1985 Öncesi Planların Karşılaştırılması:** 1977, 1979 ve 1984 yıllarına ait planlar birleştirildiğinde planların merkezin doğusunda ve batısında iki farklı bölgede çakıştığı görülmektedir. Bir başka deyişle, 1984 planı ile 1977 ve 1979 yıllarında yapılan planların sınırları farklılaşmıştır (Şekil 3). 1977 ile 1984 yıllarına ait planların çakıştığı alanda (1. Bölge) konut ve çocuk bahçesi alanlarının, ilkokul ve park alanlarına; 1979 ile 1984 yıllarına ait planların çakıştığı alanda (2. Bölge) ise ilkokul ve çocuk bahçesi

² Bütün planlama alanı kapsamında plan kararlarının incelenmesi amacıyla tüm paftalar yazarlar tarafından birleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak 1979 yılı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Plan paftalarının tamamı ilgili Belediyenin arşivinde bulunmadığından eksik bölgelere ilişkin değerlendirme yapılamamıştır.

Şekil 4. İzmit İlçesi 2008 Öncesi ve Sonrası Belediye Sınırları (Kaynak: Yazar(lar) tarafından oluşturulmuştur)

Bu dönemde yapılan planlar incelendiğinde;

- Alikahya, Bekirpaşa, Kuruçeşme ve Saraybahçe belediyelerinin bütün bir yerleşimin parçalarını oluşturan konumlarına rağmen, plan yetkilerine sahip ayrı belediyeler nedeniyle ayrı ayrı planlandıkları görülmektedir. Ortaklaşan sınırları olmasına rağmen yapılan planlar, sadece üst ölçekli ulaşım kararlarının devamlılığını sağlamış ve tarım alanları gibi büyük ölçekli alan kullanımına dikkat etmiştir. Bir başka deyişle her belediye kendi sınırları içerisinde kararlar almıştır. İzmit'in kuzeyinde ve merkezden kopuk biçimde konumlanan Akmeşe belediyesi ise kendi içinde gelişim gösterecek ve kendine yetecek bağımsız bir yerleşim olarak planlanmıştır.
- Kuruçeşme belediyesi dışında, diğer dört belediyede onaylı ve/veya tekniğine uygun 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı bulunmamaktadır. İlk madde de belirtilen konu ve 1/5000 ölçekli planların bulunmaması birlikte değerlendirildiğinde plan bütünlüğü ve planların kademeli birlikteliği açısından bu çok parçalı yönetim biçiminin planlama açısından önemli bir sorun oluşturduğu görülmektedir.
- Bu planların, kentin gelişim sürecini (kullanımlar, yapılaşma biçimleri vb.) önemli ölçüde yönlendirdiği ve günümüzde yürürlükte olan 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı kararları açısından belirleyici olduğu görülmektedir. Akmeşe, Alikahya ve Kuruçeşme Belediyeleri tarafından bu dönemde yapılan planlar ile oluşan yerleşim özellikleri ve plan kararları 1/25.000 ölçekli nazım imar planına büyük ölçüde benzer biçimde yansımıştır. Bir başka deyişle 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı kıyısı bulunmayan bu çeper yerleşmelerin plan kararlarını sürdürmüştür.

- Yerleşimin odağını oluşturan, kıyıda yer alan ve kentsel ölçekte ticari kullanım ve donatı alanlarının bulunduğu Bekirpaşa ve Saraybahçe Belediyelerinin plan kararlarının ise 1/25.000 ölçekli nazım imar planında değiştirildiği görülmektedir. 1/25.000 ölçekli plan, bu iki kıyı yerleşmesini daha bütüncül olarak ele almıştır. Bu amaçla tüm kente hizmet verecek merkezi iş alanları ve donatı alanları oluşturmuş ve kent merkezinde kalan sanayi alanlarının ticari alanlara dönüştürülmesini hedeflemiştir. Dolayısıyla daha sonraki süreçte, bu dönemde parçalı planlama/gelişim biçiminin kentte yarattığı sorunlara çözüm arandığı anlaşılmaktadır.

Bu yerleşmelerin planlarına ilişkin özet bilgiler, sonraki dönemdeki planlara yön verme biçimiyle arşiv belgesi niteliğinde olması itibariyle görselleriyle birlikte aşağıda verilmiştir (Tablo 1, Tablo 2).

Tablo 1. 2008 Öncesi İzmit Sınırları İçinde Yer Alan Beldelerin İmar Planlarına İlişkin Bilgiler
(Kaynak: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2018'den düzenlenmiştir.)

Akmeşe Belediyesi	Konum: Kent merkezinin yerleşim alanından ayrı, Kandıra İlçesi sınırına yakın 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı: Onaylı değil 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı: Onaylı	Genel Yaklaşım: Kendi içinde gelişim gösterecek bir yerleşim olarak planlanmıştır. Plan Kararları: Gelişme konut alanları mevcut yerleşimi çevreleyecek biçimde batı, doğu ve güneyde konumlandırılmıştır, jeolojik etüt raporları kapsamında kuzey bölgesi yerleşime açılmamıştır.
Alikahya Belediyesi	Konum: Kent merkezi (doğu aksı) 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı: Onaylı (nazım plan tekniğine uygun değil) 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı: Onaylı	Genel Yaklaşım: Yerleşim, sanayi ve küçük sanatlar gibi Kocaeli bütününe hizmet verecek kentsel çalışma alanlarının yer alacağı biçimde planlanmıştır. Plan Kararları: Otoban sınır olacak biçimde kuzeyde kentsel yerleşim alanları, kuzeydoğu ve güneyde ise organize ve küçük sanayi alanları konumlandırılmıştır.
Bekirpaşa Belediyesi	Konum: Kent merkezi 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı: Onaylı değil 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı: Onaylı	Genel Yaklaşım: Kent merkezine yönelik kullanımların yer aldığı bir yerleşim olarak planlanmıştır. Plan Kararları: Yerleşim kuzey ve güney olmak üzere otoyol ile ikiye ayrılmıştır. Güneyde D100 karayoluna yakın bölümde ticari kullanımlar yoğunlaşmaktadır. Günümüzdeki şehir hastanesi alanı bu planlama alanının orta bölümünde tanımsız bırakılmıştır.
Kuruçeşme Belediyesi	Konum: Kent merkezi (batı aksı) 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı: Onaylı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı: Onaylı	Genel Yaklaşım: Kentsel kullanım ve donatı alanlarının yer aldığı bir yerleşim olarak planlanmıştır. Plan Kararları: Kuruçeşme, Akmeşe ve Eşme Belediyeleri ile sanayi, depolama ve konut dışı kentsel çalışma alanları kullanımların yer almadığı, konut ağırlıklı bir yerleşim olarak planlanmıştır.

Saraybahçe Belediyesi	Konum: Kent merkezi (batı aksı)	Genel Yaklaşım: Yerleşimin Körfez kıyıları, Kocaeli'nde sanayi sektörünün gelişmeye başladığı tarihten itibaren sanayi, konut dışı kentsel çalışma ve ticaret gibi konut dışı kullanım alanlarının yoğun olarak yer seçmiş olduğu bir bölgedir.
	1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı: Onaylı değil	
	1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı: Onaylı	Plan Kararları: Günümüzde, kıyı ve çevresinin temizlenmesi ve rekreatif amaçlı kullanımına yönelik projeler bulunmaktadır. Rekreasyon alanına dönüştürülen SEKA alanı bu projelerden biri olup sonuçlandırılmıştır.

2.3.2008 Sonrası Dönem

2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı Kanun ile Kuruçeşme, Bekirpaşa, Alikahya ve Akmeşe ilk kademe belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak Saraybahçe İlk Kademe Belediyesine katılmış, ardından bu ilçenin ismi İzmit olarak değiştirilmiştir. Adı geçen yerleşimlerin Belediye Statüsünde buldukları dönemdeki planları ile güncel 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı kararları karşılaştırılmıştır. Bu yerleşmelerde 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı mevcut ise bu planlar ile 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı kararları, mevcut değil ise 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları ile 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı kararları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda sadece Kuruçeşme Belediyesine ait imar planları ile güncel imar planları arasında uyumsuzluk tespit edilmediğinden Kuruçeşme için anılan planlara ilişkin karşılaştırma görselleri hazırlanmamıştır.

Akmeşe, Alikahya, Bekirpaşa ve Saraybahçe mahallelerinin imar planlarına ilişkin yapılan karşılaştırma sonucunda;

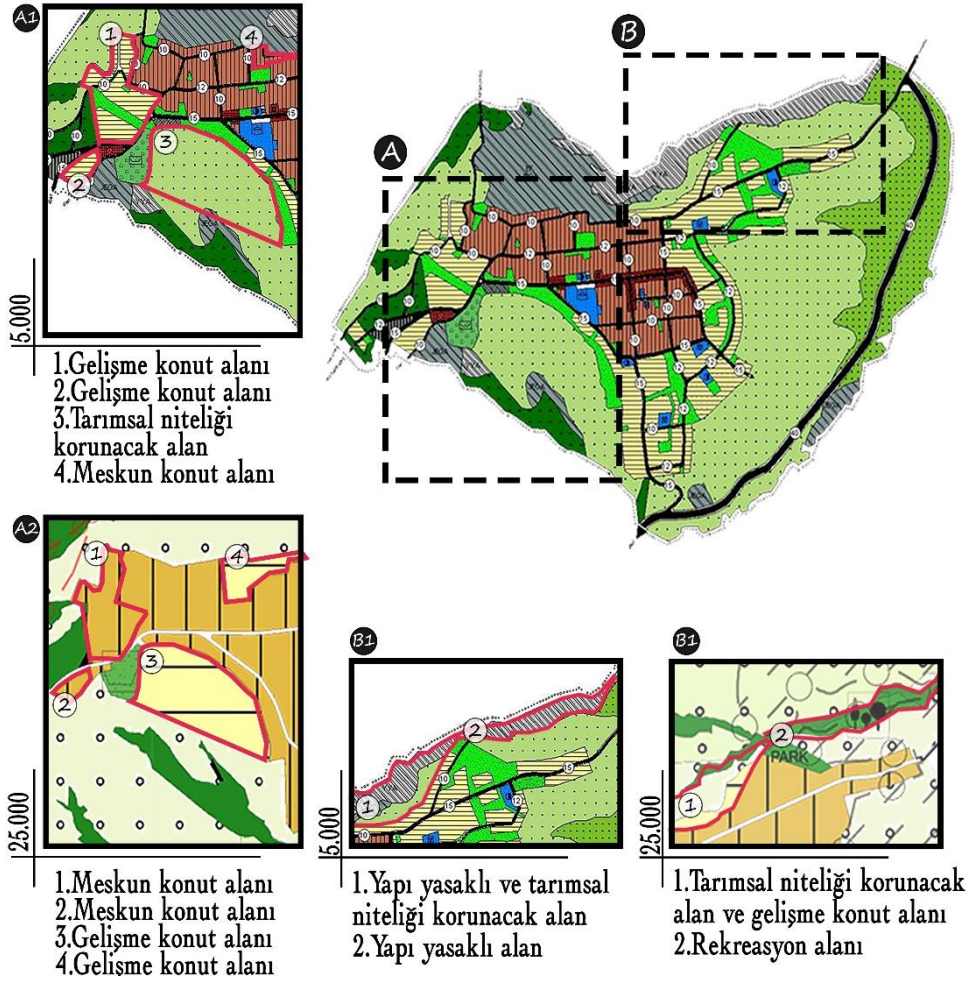
- Tarım, orman, mera vb. doğal alanların farklı ölçekli planlarda gösterimlerine ilişkin farklılıklar bulunduğu, bazen üst ölçekte doğal alan gösterilen yerlerde alt ölçekte kentsel kullanımların düzenlendiği, bazen de tam tersi durumun mevcut olduğu,
- Bazı üst ölçekli kamu yatırımlarının (otoyol, demiryolu, şehir hastanesi vb.) üst ölçekli 1/25.000 Nazım İmar Planında işlenmiş olmakla birlikte, alt ölçekli planlarda güncellenmemiş olduğu,
- Sanayi, ticaret, merkezi iş alanı, konut gibi kentsel kullanım kararlarında bazı bölgelerde alt ve üst ölçekli planlar arasında farklılıklar bulunduğu,
- Tüm bu farklılıkların bir bölümünün ölçeğe uygun olarak detay gösterimlerinin farklılaşmasından kaynaklandığı, ancak bir bölümünün planların kademeli birlikteliği kapsamında uyumsuzluk olarak nitelendirilebileceği şeklinde genel değerlendirmeler yapılabilir.

Üst ölçekli ve alt ölçekli planların birbirleri ile uyumsuzluklarına ilişkin mahalleler düzeyinde ayrıntılı değerlendirmeler arşiv belgesi niteliğinde olması itibarıyla görselleriyle birlikte aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. 2008 Sonrası İzmit Sınırları İçinde Yer Alan Mahallerin İmar Planlarına İlişkin Bilgiler
(Kaynak: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2018'den düzenlenmiştir.)

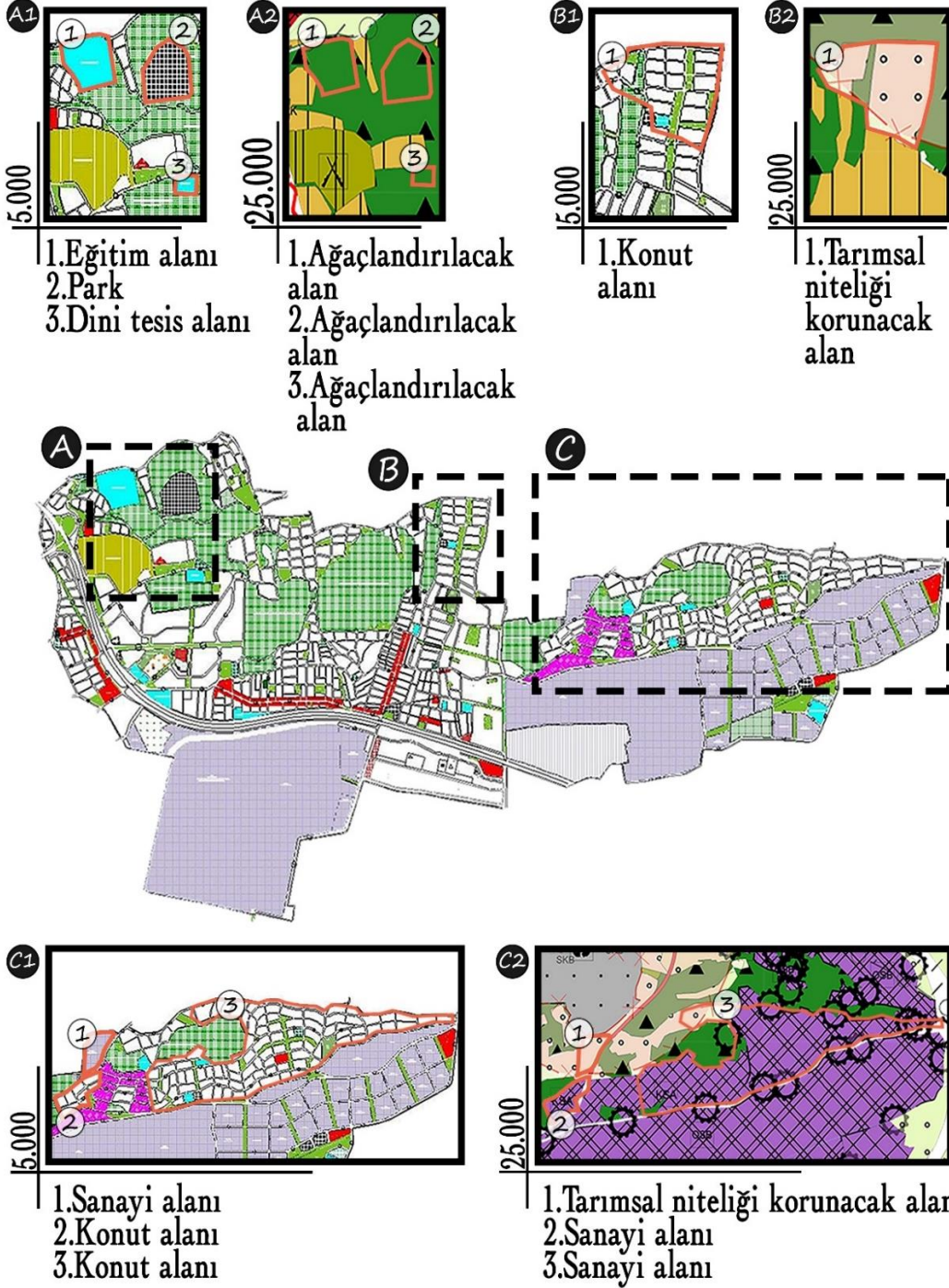
Akmeşe Belediyesi

- Genel olarak yerleşimde 1/5.000 ve güncel 1/25.000 ölçekli planlar arasında konut alanlarına ilişkin kararların farklılaştığı görülmüştür.
- İki plan arasındaki en önemli farklılık yerleşimin güneyinde daha önce tarımsal niteliği korunacak alan kararı bulunan bölgenin konut alanına dönüştürülmesidir (A1-A2/B1-B2). Yine 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planında yapı yasaklı olarak tanımlı alanların 1/25.000 ölçekli planda rekreasyon alanı ve tarımsal niteliği korunacak alan olarak gösterilmesi de bir diğer farklılıktır (B1-B2).

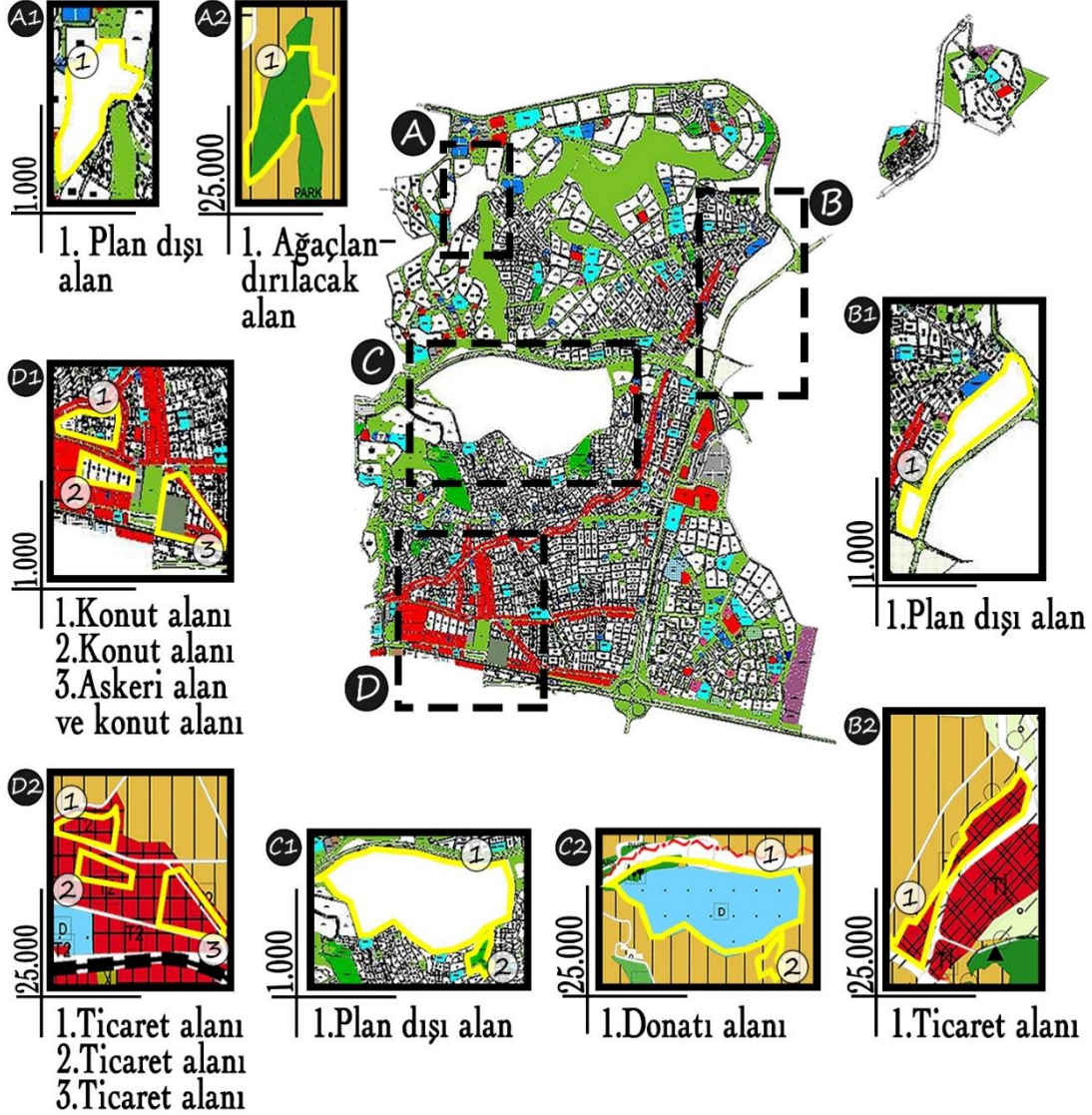
Alikahya Belediyesi

- Genel olarak yerleşimde 1/5.000 ve güncel 1/25.000 ölçekli planlar arasında konut-sanayi alanlarına ilişkin kararların farklılaştığı görülmüştür.
- İki plan arasındaki en önemli farklılıklar daha önce konut alanı olarak planlı alanların sanayi alanına (C1-C2) ve bazı sosyal altyapı alanları ve konut alanlarının tarımsal niteliği korunacak alan ve ağaçlandırılacak alana (A1-A2/B1-B2) dönüştürülmesidir.

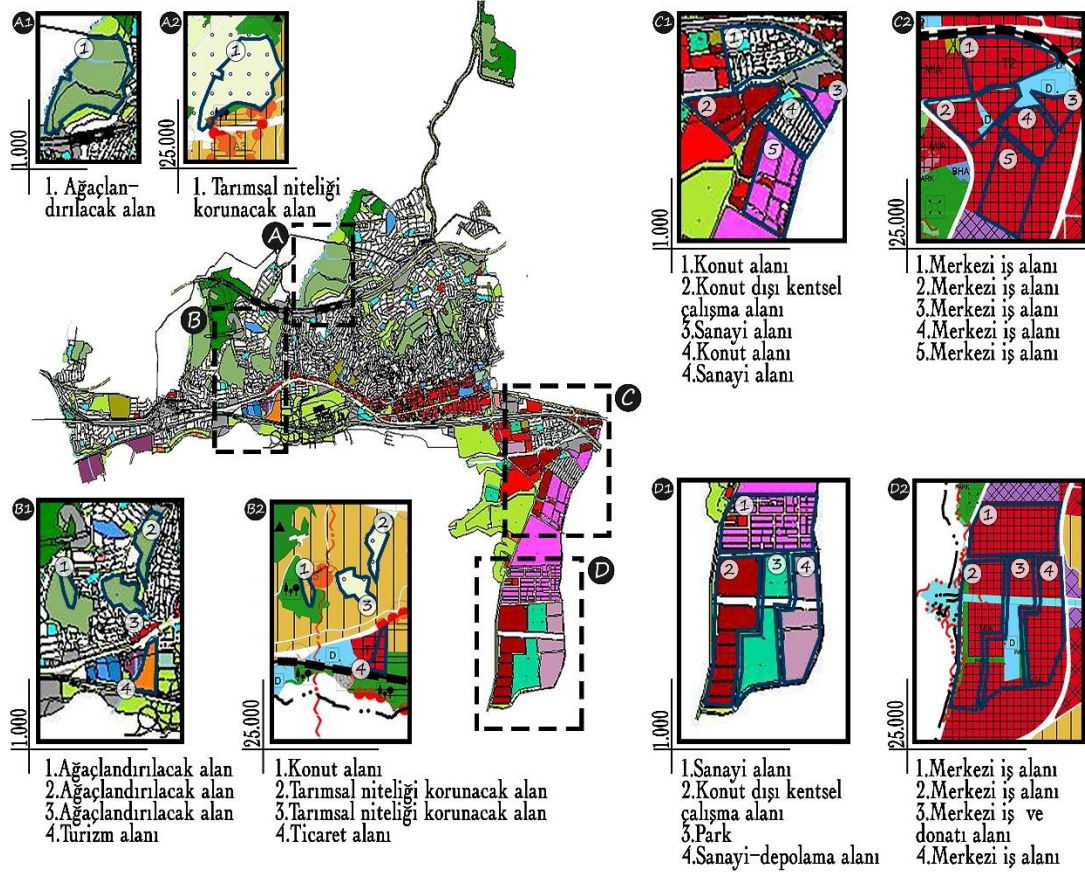
Bekirpaşa Belediyesi

- Genel olarak yerleşimde 1/25.000 ölçekli plan sınırının daha önce plansız olan alanları da kapsayacak şekilde genişletildiği görülmüştür.
- İki plan arasındaki en önemli farklılıklar daha önce plansız olan alanların, kentsel alanın donatı alanına (bu günkü şehir hastanesi) (C1-C2), ağaçlandırılacak alana (A1-A2) ve ticaret alanına (B1-B2) ve kent merkezinde kalan bazı konut alanları ve diğer kullanım alanlarının ticaret alanına (D1-D2) dönüştürülmesidir.

Saraybahçe

- İki plan arasındaki en önemli farklılık yerleşimde 1/25.000 ölçekli plan kararı ile daha önce konut, sanayi, KDKÇA gibi kullanımlara ayrılmış olan alanların Merkezi İş Alanına (C1-C2/D1-D2) dönüştürülmesidir. Diğer farklılıklar ise ağaçlandırılacak alanın tarımsal niteliği korunacak alan olarak (A1-A2/B1-B2) ve turizm alanının ticaret alanı olarak (B1-B2) gösterilmesidir.

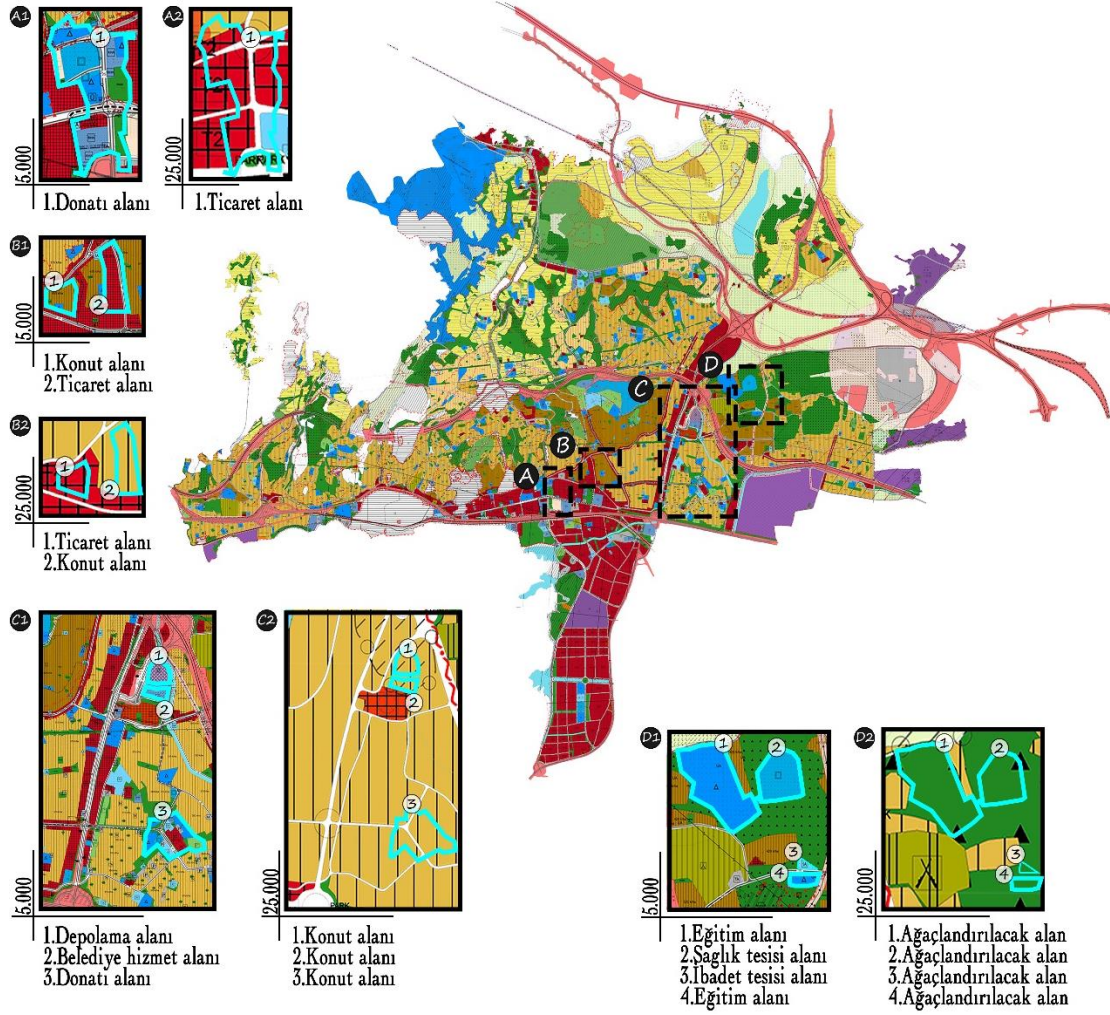

2008 yılında Akmeşe, Alikahya, Bekirpaşa ve Kuruçeşme ilk kademe belediyelerinin Saraybahçe İlk Kademe Belediyesine katılmaları ve ardından bu ilçenin isminin İzmit olarak değiştirilmesi sonucu oluşan idari sınırlar kapsamında 1/25.000 ve 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planlarının ve 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarının kararlarının da birbirleri ile uyumu açısından değerlendirilmesi bu çalışma kapsamında gerekli görülmüştür. Genel olarak 1/25.000 ve 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı kararları tutarlıdır. İki plan arasındaki farklılıklar ise ölçeğe uygun olarak detay gösterimlerinin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ile 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı açısından da benzer durum bulunmakla birlikte, Kuzey Marmara Otoyolu ve hızlı tren hattı kararı 1/5000 ölçekli plana aktarılmış ancak 1/1000 ölçekli planlara işlenmemiştir (Tablo 3).

Tablo 3. 2008 Sonrası İzmit İlçesinin İmar Planlarına İlişkin Bilgiler
(Kaynak: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2018'den düzenlenmiştir.)

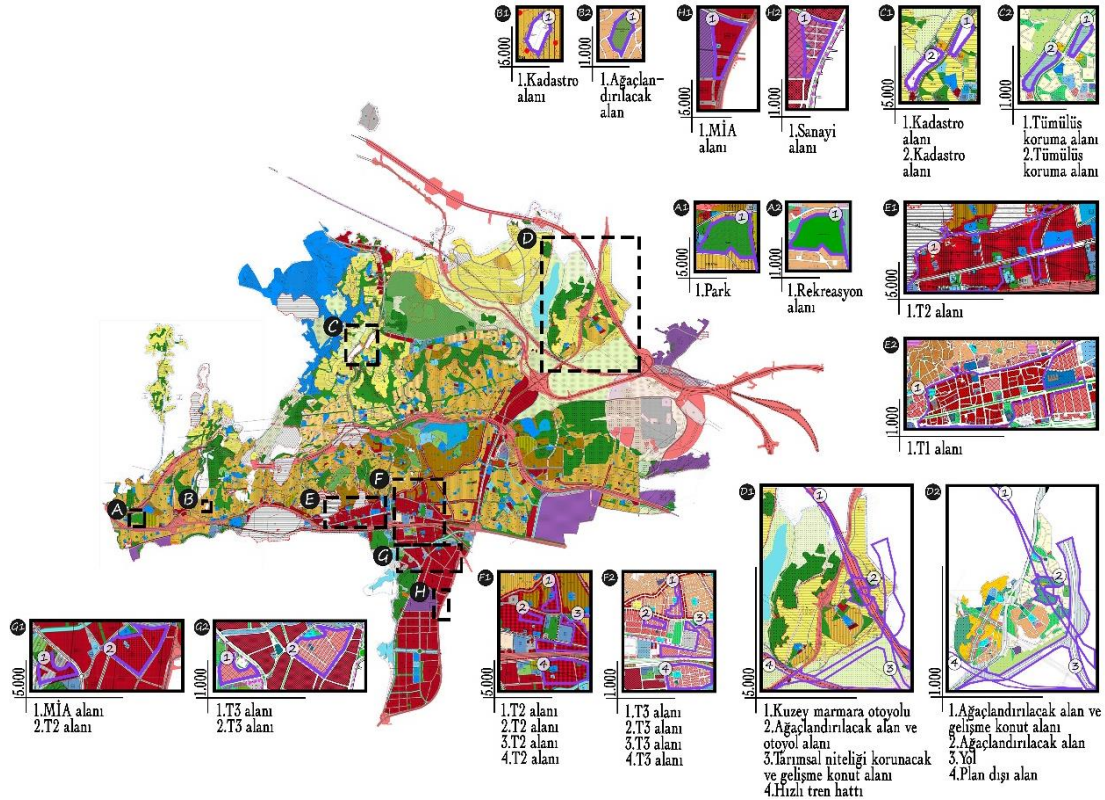
İzmit 1/25.000 ve 1/5000 Nazım İmar Planları

- Genel olarak plan kararlarının tutarlı olduğu, iki plan arasındaki farklılıkların ise ölçüğe uygun olarak detay gösterimlerinin farklılaşmasından kaynaklandığı görülmüştür (A1-A2/ B1-B2/ C1-C2). Bununla birlikte bazı sosyal altyapı alanları ağaçlandırılacak alan olarak gösterilmiştir (D1-D2).

İzmit 1/5.000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 Uygulama İmar Planı

- Genel olarak plan kararlarının tutarlı olduğu, iki plan arasındaki farklılıkların ise ölçeğe uygun olarak detay gösterimlerinin farklılaşmasından kaynaklandığı görülmüştür (A1-A2/ B1-B2/ C1-C2/ E1-E2/ F1-F2/ G1-G2).
- İki plan arasındaki en önemli farklılık 1/5000 plana aktarılan ancak 1/1000 planda bulunmayan ulaşım (Kuzey Marmara Otoyolu ve hızlı tren hattı) kararlarıdır (D1-D2). Bununla birlikte merkezi iş alanı ve sanayi alanları kararlarında farklılıklar bulunduğu saptanmıştır (H1-H2).

3. Sonuç ve Değerlendirme

İzmit'in planlama süreci incelendiğinde Jansen, Aru ve Sökmen planlarının planlama tarihi açısından önemsendiği görülmektedir. Jansen, erken Cumhuriyet döneminin yabancı uzmanlarla geliştirilen planlama uygulamalarına bir örnektir. Çünkü ülkenin modernleşme sürecinin bir parçası olarak görülen kentlerin planlı gelişimi, dönem koşullarında yetişmiş uzmanların ülkede az sayıda olması nedeniyle daha çok yabancı uzmanların planlama pratiklerine dahil edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte Ankara'nın planlanması için ülkeye davet edilen Jansen çok sayıda ilin yanı sıra İzmit planının hazırlanması çalışmalarını da yürütmüştür. Bahçe şehir ekolünün öncülerinden olan Jansen bu içeriği İzmit planlarına da yansıtmaya çalışmış ve kentin sahil şeridinde yer alan kıyı kasabası görünümünü ve doğal/ tarihi niteliklerini önemseyerek mevcut sanayi gelişimi eğilimini reddeden bir plan içeriği oluşturmuştur.

Aru, Türkiye'de yetişmiş olmakla birlikte Türkiye'de planlama ve mimarlık alanında etkili olan yabancı uzmanlarla birlikte çalışan ve ayrıca uzmanlığına ilişkin çalışmaları Avrupa ve Amerika'da da sürdüren önemli bir şehirci olarak İngiltere'de ortaya çıkan "yeni kent"

kavramını İstanbul Levent'te uygulamıştır (Konuk, 2012, 3). İlk Türk Kenti kitabının da yazarıdır. Koruma ve yenileme çalışmalarında da öncü olan Aru koruma yaklaşımını İzmit planlarına da yansıtarak, tarihi kent merkezinin korunmasını ve kentteki sanayi gelişiminin batı yönünde düzenlenmesini öngörmüştür.

Sökmen İller Bankasının açtığı yarışma sonucunda İzmit'in nazım ve uygulama imar planlarını 1970'li yılların başlarında aşamalı bir biçimde 1980'lere kadar uzanan bir süreçte (1972-1984) hazırlamıştır. Sökmen bu planlarda kentte mevcut sanayi gelişimini bir veri olarak kabul etmiş ve buna ek olarak plan kararı dışındaki sanayi gelişimini kısıtlayacak unsurları da gözetmiştir. Ancak kentin mekânsal gelişiminde sanayinin gelişimi sınırlandırılmamış ve kentte yoğun sanayileşmenin ortaya çıkardığı sorunlar gözlenmeye başlamıştır (Avdan, 2009, 140-143). Bu durum bir kentin mekânsal gelişiminde planlamanın ve plan kararların dışına çıkabilen şehirleşme olgusunun varlığını göstermektedir.

Planlama eğitim ve deneyimlerinin İzmit'e yansımaları açısından bakıldığında Aru ve Polat'ın kentteki sanayi gelişimine yönelik planlama yaklaşımı Jansen'den ayrılmaktadır. Çünkü, Jansen kentin doğal ve kültürel değerlerini içeren ve sanayi gelişimini reddeden bir planlama yaklaşımı izlerken, Aru ve Polat sanayi gelişimini şehirleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak öngören plan kararları almıştır. Aru ve Jansen planı geleneksel dokunun korunması ve diğer ulaşım sistemlerinin, mevcut raylı sisteme entegre edilmesi kararları açısından benzerlik göstermektedir. Aru'nun, Jansen'in sahil kesiminde önerdiği idari merkezin yerini daha kuzeyde ve mevcut yerleşim alanına yakın bölgede önermesi ise farklılığı ortaya koymaktadır.

Jansen, Aru ve Sökmen'in planları kent planlama deneyimleri açısından taşıdıkları önemin yanı sıra bugünün İzmit'inin bazı mekânsal unsurlarının belirleyicisi olmuştur. Buna karşın Jansen Planının ticarete dayalı sahil kenti kimliği öngörüsü ve Jansen ve Aru Planlarının geleneksel dokuyu korumaya yönelik öngörülerini şehirleşme pratiklerine yansımamıştır. Sökmen planının sanayi kenti öngörüsü gerçekleşmekle birlikte, bu sanayi gelişimi sınırlandırmaya yönelik plan kararları mekânsallaşmamıştır.

İzmit'in planlama tarihi açısından önemli olan bu planların yanı sıra İzmit'in planlama ve şehirleşme sürecinde Türkiye'de büyük kentlerin yönetim sistemine ilişkin gelişen ve değişen mevzuat düzenlemeleri de etkili olmuştur. Bu kapsamda İzmit'in planlama ve şehirleşme sürecini 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile ilişkili olarak iki dönemde incelemek mümkündür. Çünkü İzmit Belediyesi bu kanun ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olmadan önce var olan Akmeşe, Alikahya, Bekirpaşa, Kuruçeşme ve Saraybahçe ilçe belediye sınırlarını da içine alacak biçimde kurulmuştur.

Birinci dönem olan 2008 öncesinde birbiri ile bitişik konumda bulunan yerleşim alanı bütününde parçalı ve çoklu belediyelerin planlama yetkisine sahip olması plan bütünlüğünün sağlanması açısından önemli bir engel teşkil etmiş, her biri farklı belde belediyesi olan bu yerleşmelerin sanayi gelişimine ilişkin farklı kararlar almasına neden olmuş ve dolayısıyla sanayi, kent bütününde alınabilecek kontrollü bir gelişim kararı ile planlanamamıştır.

İkinci dönem olan 2008 sonrasında ise, önceki dönemlerde oluşan kemikleşmiş kent yapısına müdahale zorlaşmıştır. Bu soruna ek olarak plan ölçekleri arasındaki hiyerarşik bütünlük korunamamış ve üst ölçekte alınan plan kararları ile alt ölçekte alınan plan kararları örtüşmemiştir.

Her iki dönemin kendi süreçlerinden kaynaklanan sorunlara ek olarak tüm tarihi boyunca potansiyelini taşıdığı coğrafi konum avantajı (Körfez ve ulaşım olanakları) sonucu kentte yaşanan hızlı sanayi ve ticaret gelişimi nüfus artışının hızlı olmasına neden olmuştur. Böylece konut ve konutla ilişkili kullanımlara yönelik talep artmış ve bu talep kent merkezinin çok katlı ve yoğun yapılaşma biçimine dönüşümü ile karşılığını bulmuştur (Özgen Kösten, 2015, 4,13). Sonuçta kent merkezindeki yoğunlaşmanın yanı sıra kent Körfez'e paralel olarak doğu ve batı akslarında ve topografya izin verdiği sürece kuzey aksında genişlemiştir.

Dolayısıyla 1985 öncesinde İzmit kentinde hazırlanan imar planlarının dünyada o dönemde kabul gören planlama yaklaşımlarına uygun olarak hazırlandığı, 2008 öncesi dönemde çok başlı planlama pratiklerinin deneyimlendiği, 2008 sonrası dönemde ise büyükşehir modeli ile bütünlüklü planlama anlayışının gerçekleştirilmek istendiği görülmektedir. Bu kapsamda İzmit kenti Türkiye'deki planlama ve şehirleşme süreçlerinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Bu özelliğine ek olarak İzmit kenti, mekânsal oluşumların planlanandan hızlı ve yaygın biçimde gelişmesine de bir örnektir. Çünkü İzmit'te sanayi ve yerleşim alanları plan kararı ile gelişmenin ötesinde planı belirleyen bir süreç izlemiştir.

Kaynaklar

Akcan, E. (2009). Çeviride Modern Olan: Şehir ve Konutta Türk-Alman İlişkileri, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Akbulut, M. R. (2012). Kemal Ahmet Arû ve Misyon Kuşağı. *Tasarım+ Kuram*, 8 (14), 8-21.

Alpagut, L. (2017). Hermann Jansen için Ankara'da yeni bir görev: "Gazi Orman Çiftliği" planlaması. *Journal of Ankara Studies*. 5 (1), 1-26.

Atak, E., Acioğlu, Y. (2020). Kocaeli'ndeki Osmanlı Dönemi Taş Köprüler. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, (29), 55-86.

Arkoç, O., Özşahin, B. (2015). Kentsel Planlamada Jeolojinin Etkisi, Kırklareli Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1), 30-40.

Avdan, F. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kentleşme Sürecinde Planlama Deneyimi: 1930-1980 İzmit Planları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Ay, F., Efe Güney, M., Ecemiş Kılıç, S. (2022). Cumhuriyet'in Önemli Bir Sanayi Yatırımı Olarak Kocaeli Seka Örneği ve Gelecek İçin Öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (1), 329-380.

Ecemiş Kılıç, S., Efe Güney, M. (2022). Kocaeli Sosyo-Kültürel Yapı, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi (2006). Cilt:2/1, 2. Baskı, (hızl. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ergünay, O. (2011). 1999 Depremleri Afet Mevzuatını Nasıl Değiştirdi: Mevzuat Açısından Neredeyiz?. ODTÜ Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı,

Ankara.

Gerçek, D., Güven, İ. T. (2016). Kentsel dirençliliğin coğrafi bilgi sistemleri ile analizi: Deprem ve İzmit kenti. *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 8(1), 51-64.

Güney, H. (2013). Antik Çağ'da Nikomedia (İzmit) Kenti'nin Jeopolitik Önemi. *ICANAS*, 38, 1467-1491.

Iverson, E. A. (1998). Foss, Survey of Medieval Castles of Anatolia II; Nicomedia. *American Journal of Archaeology*, 102, 219-219.

Karakaya, E. (2017). Policy-oriented urban planning in 1930s in Turkey: İzmit Urban Plan. *AJ Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 14 (2), 9-20.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi. (2018). İzmit Planlama Bölgesi 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Yapım ve Revizyonu Plan Açıklama Raporu. Kocaeli.

Konuk, G. (2012). Profesör Kemal Ahmet Aru; Mimarlık Eğitimi içinde şehircilik ve şehircilik Eğitiminde Geleceğe Bakış. *Tasarım+ Kuram*, 8(14), 1-5.

Kotil, E., Konur, F., Özgür, H. (2007). Körfez Depreminin Ekonomik Etkileri, *International Earthquake Symposium Bildiriler Kitabı*, Kocaeli.

Kuyucu, F., Say Özer, Y. (2019). Hermann Jansen'in Planlama İlkelerini Gaziantep Kent Planı Üzerinden Okumak. *Mimarlık*, 409, 63-68.

Özgen Kösten, E. (2015). Kentsel Kimliğin Değişen Görüntüleri: Eski Kent, Yeni Merkez-İzmit. *Social Sciences*, 10 (1), 1-19.

Ramsay, W.M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (çev. Mihri Pektaş), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Tankut, G. (1993). *Bir Başkent'in İmarı*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Tekeli, İ. (1999). *Kamu Yönetiminde Planlamanın Kurumsallaşması*, Mersin Üniversitesi.

Tümertekin, E. (1973). *Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsal Fonksiyonlar: Urbanization and Urban Functions in Turkey*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1840/72.

Ross, A.Ç., Tülek, F., Bora, A. (2005). *Nikomedia (İzmit) Depremleri ve Arkeoloji*, Kocaeli Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kocaeli.

Tamçelik, S. (2000). Osmanlı Dönemi Demiryollarının Tarihi Gelişimi İçerisinde Siyasî, İktisadî ve Sosyal Etkiler. *Erdem*, 12(35), 483-535.

Ulugün, F. Y. (2008). *Seyahatnamelerle Kocaeli ve Çevresi, İzmit: İzmit Rotary Kulübü Kültür Yayınları*.

Yapıcı, Z. (1995). *Sanayi-konut İlişkileri Üzerine Bir Araştırma (İzmit Örneği)* (Yayımlanmamış doktora tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Yıldız, S., Döker, M. (2016). İzmit Şehrinin Nüfus Gelişimi. *Coğrafya Dergisi*, 32, 33-47.

Yıldız, S. (2016). İzmit Şehrinin Mekânsal Gelişim Süreci (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.